

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI RAVITSEMISLIIKKEIDEN TOIMINNAN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA TARTUNTATAUDIN LEVIÄMISEN ESTÄMISEKSI

1 Tausta ja valmistelu

Koronavirusepidemian ensimmäisen aallon iskettyä Suomeen valtioneuvosto otti nopeasti käyttöön suosituksiin, normaaliolojen lainsäädäntöön ja valmiuslainsäädäntöön perustuvan rajoitustoimien kokonaisuuden ja totesi 16.3.2020 yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettuun lakiin (308/2006) valmisteltiin maaliskuun lopussa kiireellisesti väliaikainen 3 a § (153/2020), jonka nojalla lähes kaikki ravitsemisliikkeet pidettiin suljettuina asiakkailta 4.4.–31.5.2020.

Tartuntatautilain väliaikaisella muutoksella (400/2020) ja sen nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella (401/2020) mahdollistettiin 1.6.2020 lukien ravintoloiden avaaminen siten, että ravitsemistoimintaan säädettiin hygienia- ja muita vaatimuksia sekä asiakasmäärä-, aukioloaika- ja anniskeluaikarajoituksia.

Kun poikkeusolot eivät enää 16.6.2020 jälkeen vallinneet ja epidemian ensimmäinen aalto päättyi kesä-heinäkuun vaihteessa, ravitsemistoiminnan rajoituksia lievennettiin ja poistettiin valtioneuvoston asetuksella 477/2020. Rajoituksista on annettu vielä valtioneuvoston asetukset 648/2020, 675/2020 ja 686/2020, joista kahdessa jälkimmäisessä ravitsemistoiminnan rajoituksia jouduttiin epidemiatilanteen huononnettua ottamaan uudelleen käyttöön.

Koska kesäkuun alussa voimaan tulleet tartuntatautilain väliaikaiset säännökset ovat voimassa vain 31.10.2020 saakka, hallitus antoi eduskunnalle voimassa olevia säännöksiä vastaavan hallituksen esityksen laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 139/2020 vp). Eduskunta hyväksyi esityksen muutettuna (EV 110/2020 vp) ja uudet ravitsemistoiminnan rajoituksia koskevat tartuntatautilain säännökset tulevat voimaan 1.11.2020.

Tartuntatautilain 28.2.2021 saakka väliaikaisesti voimassa olevassa 58 a §:ssä säädetään edelleen ravitsemisliikkeiden asiakkaiden ohjeistus- ja hygieniavaatimuksista, yleisestä asiakaspaikkojen etäisyysvaatimuksesta ja toiminnan suunnitteluvollisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä näistä vaatimuksista sekä asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös rajoittaa ravitsemisliikkeen asiakaspaikkamäärää, aukiolo- ja anniskeluaikaa laissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Asetusehdotus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Ehdotuksesta on pyydetty lausunto Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta. Asetuksesta ei ole pyydetty muita lausuntoja asian kiireellisyyden vuoksi, mutta asetuksen valmistelussa on konsultoitu työ- ja elinkeinoministeriön, Matkailu- ja ravitsemispalvelut MaRa ry:n ja Palvelualojen ammattiliitto PAM ry:n kanssa.

Asetusluonnos on tarkastettu oikeusministeriön lainvalmisteluosastolla.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Ravitsemistoiminnan rajoitukset

Koronavirusepidemian kehittymistä, sen torjuntaan liittyviä linjauksia ja ravitsemisliikkeiden toimintaan kevään 2020 jälkeen säädettyjä rajoituksia on käsitelty hallituksen esityksessä HE 139/2020 vp.

Lukuisat kansainväliset esimerkit ja myös Suomesta saadut kokemukset ovat osoittaneet, että epidemiaa voivat kiihdyttää eniten tilanteet, joissa ihmiset viettävät vapaa-aikaansa pitkään ahtaissa sisätiloissa, joissa on paljon ihmisiä tiiviissä kontaktissa. Tällaisissa tilanteissa yksikin tartuttava henkilö voi altistaa virukselle suuren joukon ihmisiä, joista voi käynnistyä laajoja tartuntaketjuja.

Suomessakin tapahtuneista altistumisista ja tartunnoista voidaan vetää se johtopäätös, että muiden sosiaalisten tilanteiden ohella ravitsemisliikkeissä syntyy koronavirustaudin leviämisen riskitilanteita. Vaikka Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ei tilastoi ravitsemisliikkeissä tapahtuneita tartuntoja tai niissä syntyneitä tartuntaketjuja ravitsemisliikkeen tyyppin mukaan, erityisesti myöhäisen illan ja öisen anniskelun yhteydessä riskit ovat realisoituneet laajoinakin tartuntaketjuina.

Koronavirusaltistumisten ja –tartuntojen paikan määrittäminen on usein vaikeaa, eikä myöskään ole olemassa yksiselitteistä määritelmää siihen, kuinka pitkälle esimerkiksi ravitsemisliikkeessä syntyneen tartuntaketjun jatkotartunnat luokitellaan ravitsemisliikkeessä asiointiin liittyviksi. Esimerkiksi tartuntaketju, joka lähti Vaasassa liikkeelle opiskelijoiden kokoontumisesta ja ravitsemisliikkeessä käynnistä, laajentui nopeasti jatkotartuntojen myötä siten, että tapausten kokonaismäärä on jo yli 700. Myös pääkaupunkiseudulla on todettu tartuntaryypäitä, joissa ravitsemisliikkeissä on tapahtunut yhden illan aikana yli 20 tartuntaa, ja nämä tartunnat ovat aiheuttaneet jatkotartuntoja siten, että tapausten kokonaismäärä on useita kymmeniä. Tartuntoja on viime viikkoina esiintynyt erityisesti nuorilla.

Voimassa olevassa tartuntatautilain 58 a §:ssä säädetään ravitsemistoiminnalle asetetuista vaatimuksista tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Laissa säädettyjen asetuksenantovaltuuksien nojalla on annettu tarkempia säännöksiä yleisistä velvollisuuksista, asiakkaiden sijoittamisesta ja asiakkaiden välisen riittävän etäisyyden ylläpitämisestä ja suunnitelmasta (valtioneuvoston asetus 675/2020, muut. 686/2020).

Tartuntatautilain 58 a §:n nojalla säädettyt varsinaiset rajoitukset on tällä hetkellä säädetty 30.9.2020 annetulla valtioneuvoston asetuksella 675/2020, jonka mukaan kaikissa maakunnissa ravitsemisliikkeen asiakkailta on oltava oma istumapaikkansa pöydän tai muun sitä vastaavan tason ääressä. Mainitun asetuksen mukaan kaikissa maakunnissa ravitsemisliikkeen saa avata ravitsemistoiminnan asiakkaille aikaisintaan kello 4 ja liike on suljettava viimeistään kello 1. Alkoholijuomien anniskelun saa kaikissa maakunnissa aloittaa aikaisintaan kello 9 ja se on lopetettava viimeistään kello 24.

Valtioneuvoston asetuksella 686/2020 säädettiin 9.10.2020 lisärajoituksia kiihtymisvaiheeseen joutuneisiin maakuntiin. Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa ravitsemisliikkeen saa avata ravitsemistoiminnan asiakkaille aikaisintaan kello 6 ja liike on suljettava viimeistään kello 23. Alkoholijuomien anniskelun saa mainituissa maakunnissa aloittaa aikaisintaan kello 9 ja se on lopetettava viimeistään kello 22. Ravitsemisliikkeen sisätilassa tai sen osassa saa mainituissa

maakunnissa oleskella enintään puolet anniskeluluvassa tai rakennussuunnitelmassa mainitusta enimmäishenkilömäärästä.

Tartuntatautilain 1.11.2020 voimaan tulevat ravitsemistoiminnan rajoittamista koskevat säännökset perustuvat samoihin päälinjauksiin kuin nykyään voimassa olevat säännökset. Uusi 58 a § muokattiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa erityisesti perustuslakivaliokunnan säätämisyjärjestysponnen edellyttämällä tavalla (StVM 27/2020 vp ja PeVL 31/2020 vp).

Ravitsemisliikkeen puhtauteen ja hygieniaan sekä asiakkaiden ohjeistukseen liittyviä velvoitteita ja asiakkaiden oleskeluun ja sijoittautumiseen liittyviä yleisiä velvoitteita koskevat säännökset säilyvät ennallaan.

Voimassa olevan lain 58 a §:n mukaan aukioloaikoja ja anniskeluaikoja sekä asiakasmääriä koskevat rajoitukset koskevat automaattisesti koko maata, jollei valtioneuvosto rajoita rajoitusten soveltamisalaa valtioneuvoston asetuksella. Tämä käännteinen säännös on uudessa pykälässä korvattu asetuksenantovaltuuksilla, joiden mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää mainittuja rajoituksia sillä edellytyksellä, että ne ovat välttämättömiä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi kullakin alueella sekä sellaisissa ravitsemisliikkeissä, joita rajoitukset koskevat. Rajoituksia voidaan säätää vain tartuntataudin levitessä alueen väestössä ja säännöksessä on rajoitettu sitä, kuinka paljon asiakasmäärää saa rajoittaa ensinnä sellaisessa ravitsemisliikkeessä, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, ja toisaalta muussa ravitsemisliikkeessä.

Laissa on nykyiseen tapaan säädetty, että 2 ja 3 momentissa tarkoitettut asiakaspaikkamäärä- sekä aukiolo- ja anniskeluaikarajoitukset eivät koske majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua henkilöstöravintolatoimintaa eikä ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi. Lakiin on myös lisätty poikkeussäännös siitä, että aukioloaikojen rajoitukset eivät koske Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilma-aluksessa eivätkä polttonesteiden jakeluaseman yhteydessä toimivia ravitsemisliikkeitä.

2.2 Yleinen epidemiatilanne

Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksen mukaan Euroopan alueella epidemia on kiihtynyt huomattavasti ja tilannetta on pidettävä huomattavana riskinä kansanterveydelle. Sen lisäksi, että epidemia on lisääntynyt huomattavasti nuorten keskuudessa, kasvua on myös vanhemmassa väestössä. Käytettävissä olevien tietojen perusteella tehohoidon tarve ja kuolleisuus lisääntyvät useimmissa maissa. Maiden tulisi jatkaa tartuntataudin leviämisen estämistä koko väestössä eli tiedottaa etäisyyden pitämisestä, suurten kokoontumisten välttämistä, käsihygienian ja yskimisetiketin tärkeydestä sekä kasvosuojien oikeasta käytöstä. Tarpeen mukaan toimia on tiukennettava siten, että julkisia tiloja voidaan sulkea ja viimeisenä keinona edellyttää väestön pysyvän kodeissaan. Epidemian ehkäisyssä virasto korostaa fyysisen etäisyyden pitämisen tärkeyttä, jota esimerkiksi kasvosuojan käyttäminen ei korvaa.

Vaikka Suomi kuuluu niihin harvoihin Euroopan maihin, joissa epidemia ei toistaiseksi ole lisääntynyt näin huolestuttavasti, uusien COVID-19-tapausten määrä on Suomessa viikkotasolla noussut merkittävästi viimeisen kuukauden ajan.

Koko Suomen yhteenlaskettu tapausmäärä 21.10.2020 oli 14 071 todettua tapausta. Tautiin liittyviä kuolemia on raportoitu 355. Sairaalahoidossa oli 21.10.2020 yhteensä 65 potilasta, joista seitsemän oli tehohoidossa. Kuluvan kuukauden aikana potilasmäärät ovat nousseet kesän rauhalliseen tilanteeseen verrattuna.

Valtakunnallinen tapausilmaantuvuus oli viimeisimmän seitsemän päivän seurantajakson (viikko 42) aikana 22,2 tapausta /100 000 asukasta. Valtakunnallisesti positiivisten näytteiden osuus testatuista näytteistä viikolla oli noin 1,4 %.

Arvioitu tartuttavuusluku on tällä hetkellä 1,30-1,45 (90 % todennäköisyysväli). Ennusteet tulevan viikon valtakunnallisista sairaalahoito- ja tehohoitojaksojen lukumääristä ovat samaa tasoa kuin edellisellä viikolla.

Taudin ilmaantuvuus ja positiivisten näytteiden osuus testatuista laski viikolla 42 verrattuna edelliseen viikkoon. Valtakunnallisesti tapausmäärien kasvu on viikkotasolla loiventunut. Valtaosa uusista tartunnoista on tälläkin viikolla todettu Helsingin ja Uudenmaan sekä Vaasan sairaanhoitopiirien alueilla. Vaasassa uusien tartuntojen määrä on laskenut verrattuna edelliseen viikkoon. Myös positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä on laskenut valtakunnallisesti. Osalla alueista tartunnan jäljitystyö on sujuvoitunut ja viiveet on saatu lyhenemään. Epidemiatilanteen paranemisesta viikkotasolla ei voida kuitenkaan vielä päätellä, miten tilanne kehittyy pidemmällä aikavälillä.

Uusien tartuntojen tartunnanlähde on edelleen jäänyt epäselväksi noin puolessa tartunnoista. Tartunnan tapahtumapaikkaa koskeva tieto saatiin noin 1100 tartunnasta. Tartuntojen lähde oli näissä tapauksissa epäselvä noin yhdessä kolmasosassa tapauksista. Tartunnoista, joissa tartunnanlähde saatiin selvitettyä, noin 40 % tapahtui perhepiirissä. Yli neljäsosa tartunnoista tapahtui vapaa-ajan tilanteissa, joissa korostuvat yksityiset juhlat, illanvietot ja muut lähipiirin tapahtumat. Työpaikoilla, oppilaitoksissa ja päiväkodeissa tapahtuneet tartunnat kattoivat noin viidesosan niistä tartunnoista.

Tartuntojen ikäjakauma ei ole juurikaan muuttunut viime viikkoina. Viikolla 42 kaikista tapauksista noin 80 % on todettu alle 50-vuotiailla, ja lähes 50 % alle 30-vuotiailla. Yli 60-vuotiaiden osuus tartunnoista on alle 10 %, ja yli 70-vuotiaiden osuus todetuista tartunnoista on hyvin pieni. Yli 70-vuotiaat kuuluvat ikänsä puolesta riskiryhmään, ja riskiryhmien suojeleminen on edelleen tärkeää vakavien koronataapusten ehkäisemiseksi.

Yhteenvetona voidaan todeta, että koronavirusepidemia on ilman kansainvälisiä uhkakuviaikin Suomessa sellaisessa vaiheessa, että ravitsemistoiminnan rajoitukset ovat yleisellä tasolla edelleen välttämättömiä. Samaan johtopäätökseen on päätyntä myös eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta (StVM 27/2020 vp).

2.3 Euroopassa toteutettujen rajoitusten linjauksia

Useissa Euroopan maissa on jälleen kesän jälkeen siirrytty laajoihin rajoitustoimiin. Huomattava on, että lähes kaikissa verrokkimaissa epidemiatilanne on huomattavasti vakavampi kuin Suomessa. Ravitsemistoiminnan rajoittaminen on joka tapauksessa hyvin yleistä muiden epidemian leviämistä estävien rajoitustoimien ohella. Esimerkiksi Puolassa perusopetus, ravintolat ja kuntosalit on suljettu. Belgiassa pubit ja ravintolat on kokonaan suljettu. Suurimmassa osassa Ranskaa ihmisten liikkuminen ulkona on kuuden viikon ajan lähtökohtaisesti kielletty kello 21-6 välisenä aikana. Koska ravintoloiden työntekijät eivät muutoin voisi matkustaa töistä koteihinsa laillisesti, ravintoloita joudutaan sulkemaan kello 20.30.

Saksassa rajoitukset vaihtelevat osavaltioittain. Yleisenä nyrkkisääntönä on, että jos ilmaantuvuus nousee yli 35:n 100 000 asukasta kohti yhdessä viikossa, ravitsemisliikkeet suljetaan kello 23. Berliinissä oikeus kumosi paikallisviranomaisien kauppoille, pubeille ja yökerhoille määräämän aukioloikiellon kello 23-6 välisenä aikana. Alkoholin anniskelukielto kyseisenä aikana jäi kuitenkin voimaan.

Englannissa lievimmän tautitilanteen alueiden kaikkien pubien, baarien, ravintoloiden, kahviloiden ja muiden ravitsemisliikkeiden aukioloajan tulee päättyä kello 22. Anniskeluluvan omaavat liikkeet saavat harjoittaa ainoastaan pöytiin tarjoilua enintään kuuden hengen ryhmille. Walesissa kaikki pubit, baarit, ravintolat ja hotellit on 23.10.2020 alkaen suljettu 17 vuorokauden ajaksi. Skotlannissa lievimmän tautitilanteen alueiden kaikkien baarien ja ravintoloiden tulee sulkeutua viimeistään kello 22. Vakavammassa vaiheessa olevien alueiden (sis. Glasgow, Edinburgh) ravitsemisliikkeet saavat olla sisätiloissa avoinna vain klo 6-18 eikä anniskelua sallita sisätiloissa lainkaan. Ulkona anniskelu on sallittu kello 18-22. Hotellien ravintolat saavat tarjoilla illalla aterioita vain hotellin asiakkaille – ilman anniskelua. Pohjois-Irlannissa kaikki pubit ja ravintolat suljettiin 16.10.2020 neljän viikon ajaksi. Noutomyynti sallitaan, mutta vain kello 22 saakka.

Tanskassa kaikki baarien, ravintoloiden ja kahviloiden tulee sulkeutua viimeistään kello 22. Määräys on voimassa 2.1.2022 saakka.

Epidemian levitessä uudelleen syyskuun aikana Virossa alkoholin anniskelu määrättiin lopetettavaksi klo 24 yhden kuukauden ajaksi 25.9.–24.10.2020. Määräystä on pidennetty 24.11.2020 saakka. Rajoitus koskee baareja, yökerhoja, ravintoloita ja hotelleja.

Latviassa kaikkien ravitsemisliikkeiden tulee sulkeutua kello 24. Sisätiloissa samassa pöydässä saa istua enintään neljä henkilöä ja ulkotiloissa enintään kahdeksan henkilöä.

Edellä mainituista esimerkeistä poiketen Ruotsissa ei edelleenkään ole aukiolo- tai anniskeluaikaa koskevia rajoituksia. Sen sijaan yleisistä velvoitteista on Ruotsissa säädetty väliaikaisista tartuntatautoimenpiteistä anniskelupaikoissa annetussa laissa (2020:526) ja asetuksessa (2020:527). Lisäksi määräyksiä ja ohjeita on annettu Kansanterveysviranomaisen päätöksellä (HSLF-FS 2020:37). Ravitsemisliikkeiden tulee Ruotsissa varmistaa, ettei toiminnassa synny tungosta. Ruokaa ja juomaa saa tarjoilla vain asiakkaille, jotka istuvat pöydän tai baaritiskin äärellä. Lisäksi asiakkaiden tulee voida pitää vähintään yhden metrin etäisyys toisiin seurueisiin. 1.11.2020 lukien yökerhot saanevat ottaa samanaikaisesti sisään vain 50 asiakasta.

3 Tavoitteet

Tartuntatautilain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Säännöksen perustuissa (HE 13/2016 vp) todetaan, että tartuntataudeista aiheutuvien haittojen ehkäisyllä halutaan korostaa sekä ihmisyksilölle että yhteiskunnalle aiheutuvien seuraamusten merkittävyyttä. Tärkeimmät yhteiskunnalliset haitat ovat työkyvyn menetykset, mutta laajoissa epidemioissa myös yhteiskunnan toimintojen laajamittainen häiriytyminen. Yhteiskunnan monet toiminnot voivat häiriytyä työstä, koulutuksesta ja muista toimista poissaolojen takia, mutta myös tautien leviämisen ehkäisemiseksi välttämättömien toimien toteuttamisesta. Haittoina on nähtävä myös terveydenhuollolle tautien hoidosta aiheutuvat kustannukset, joita voidaan tehokkaalla ehkäisyllä vähentää. Haittojen ehkäisy tavoitteena antaa osaltaan pohjaa toiminnan kustannusvaikuttavuuden arvioinnille ja toiminnan rakentamiselle kustannusvaikuttavaksi.

Valtioneuvosto teki 6.5.2020 periaatepäätöksen suunnitelmasta koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi. Hybridistrategian mukaan laajamittaisista rajoitustoimista siirryttiin hallitusti aiempaa kohdennetumpiin toimenpiteisiin siten, että puututaan mahdollisimman vähän perusoikeuksiin.

Valtioneuvosto on 3.9.2020 hyväksynyt valtioneuvoston periaatepäätöksen toimintasuunnitelman antamisesta hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen COVID 19 -epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen. Sosiaali- ja terveysministeriön antaman toimintasuunnitelman (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:26) mukaan tartuntojen leviämistä tehokkaasti estävien hybridistrategian toimenpiteiden on oltava ennakkollisia ja epidemiologisesti perusteltuja.

Säädettävällä valtioneuvoston asetuksella, samoin kuin valtioneuvoston hybridistrategialla, pyritään ensisijaisesti estämään viruksen leviämistä yhteiskunnassa, turvaamaan terveydenhuollon kantokyky ja suojelemaan erityisesti riskiryhmiin kuuluvia ihmisiä.

Hybridistrategian mukaisesti näitä tavoitteita tavoitellaan mahdollisimman vähän elinkeinoelämän ja yhteiskunnan toimintoja haittaavasti. Asetuksella säädettävien rajoitusten tulee laissa säädetyin tavoin olla välttämättömiä tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Asetuksen valmistelussa on siten pyrittävä löytämään tasapaino tartuntataudin leviämisen estämisen välillä ja taloudellisen toiminnan mahdollistamisen välillä.

4 Asetuksessa säädettävien rajoitusten välttämättömyyden arviointi

4.1 Tartuntatautilain 58 a §:ssä säädetyt välttämättömyyedellytykset

Tartuntatautilain uuden 58 a §:n 2 momentissa säädetään asiakkaiden oleskelusta ja etäisyyden pidosta liittyvistä yleisistä velvollisuuksista ja tämän lisäksi valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin kyseistä aluetta koskien ravitsemisliikkeen asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvoitteista sekä ravitsemisliikkeen sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärään liittyvistä vaatimuksista, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on erikseen todennut, että asetuksenantovaltuutta koskevana edellytyksenä on yleisvaarallisen tartuntataudin leviäminen alueen väestössä.

Tässä yhteydessä asetuksella säädettäväksi voisivat tulla:

- voimassa olevan asetuksen 4 §:n 1 momentissa säädetty velvollisuus, jonka mukaan ravitsemisliikkeen kaikilla asiakkailla tulee olla oma istumapaikkansa pöydän tai sitä vastaavan tason ääressä (675/2020).

- voimassa olevassa lain 58 a §:ssä on säädetty asiakaspaikkojen määrän rajoittamisesta enintään puoleen normaalista. Uuden pykälän mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan rajoittaa sellaisen ravitsemisliikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, asiakasmäärää enintään 50 % ravitsemisliikkeen suurimmasta asiakas- tai henkilömäärästä, joka on mainittu tilaa tai sen osaa koskevassa alkoholilain (1102/2017) 18 §:ssä tarkoitettussa anniskeluluvassa tai, jos ravitsemisliikkeellä ei ole anniskelulupaa, rakennusten paloturvallisuudesta maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 117 b §:n nojalla ja rakennuksen käyttöturvallisuudesta mainitun lain 117 d ja 117 k §:n nojalla annettujen säännösten mukaisesti hyväksytyssä rakennussuunnitelmassa. Muiden ravitsemisliikkeiden asiakasmäärää saadaan asetuksella rajoittaa enintään

25 % edellä mainittujen säännösten tarkoittamasta suurimmasta asiakas- tai henkilömäärästä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös antaa tarkempia säännöksiä kyseisistä asiakasmäärien rajoituksista ja niiden kohdentumisesta.

Uudessa 58 a §:n 3 momentissa säädetään aukiolo- ja anniskeluajan lyhentämisestä. Asetuksella voidaan säätää näitä rajoituksia, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi eivätkä ravitsemisliikkeen tilojen ja pintojen puhdistustoimenpiteet, hygieniaohjeet, asiakaspaikkojen järjestely ja muut toimenpiteet ole riittäviä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

- Valtioneuvoston asetuksella voidaan siinä tapauksessa antaa tarkempia säännöksiä ravitsemisliikkeen aukioloa kello 23—05 välisenä aikana ja anniskelua kello 22—09 välisenä aikana koskevista rajoituksista sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä kyseisiä rajoituksia noudatetaan.

Edellä 2 ja 3 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettyjen rajoitusten on 58 a §:n 4 momentin mukaan oltava välttämättömiä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi kullakin alueella sekä sellaisissa ravitsemisliikkeissä, joita rajoitukset koskevat.

Rajoitusten välttämättömyysarvioinnissa tulee siis tarkastella aluetason epidemiatietojen lisäksi niitä ravintolatyyppejä, joita rajoitukset koskivat. Tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa ravitsemisliikkeet jaotellaan niiden ravitsemistoiminnan luonteeseen liittyen sillä perusteella, pidetäänkö niissä pääsääntöisesti tarjolla nautittavaksi ravitsemisliikkeen tiloissa alkoholijuomia. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta on perustellut jaottelua monipuolisesti ja todennut, että enintään puolet asiakaspaikkamäärästä saadaan rajoittaa valiokunnan näkemyksen mukaan sellaisissa ravitsemisliikkeissä, jotka toimialalla mielletään käytännössä lähinnä yökerhoiksi, anniskelubaareiksi tai pubeiksi. Pienemmän eli enintään 25 prosentin asiakaspaikkamäärän rajoituksen piiriin kuuluvien ravitsemisliikkeiden ryhmään kuuluisivat sellaiset ravitsemisliikkeet, jotka alalla mielletään käytännössä esimerkiksi ruokaravintoloiksi, pizzerioiksi, hampurilaisravintoloiksi, kahviloiksi tai lounasruokaloiksi.

Laissa asiakaspaikkamäärän rajoituksia koskevan eriytetyn sääntelyn kriteeriksi säädettyä tunnusmerkistöä käytetään tämän asetuksen valmistelussa myös muiden rajoitusten – erityisesti aukioloajan ja anniskeluajan rajoitusten - välttämättömyyden arvioinnissa. Tämä johtuu siitä, että muita ravitsemistoiminnan olennaisia piirteitä huomioon ottavia kriteerejä ei toistaiseksi ole olemassa. Lisäksi laissa jo säädetystä kriteeristä poikkeavat muut määritelmät johtaisivat todennäköisesti sekaannuksiin säännösten noudattamisessa ja soveltamisessa.

4.2 Seurantatietojen kerääminen ja epidemian hallitseminen alueittain

Edellä mainitussa sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan toimintasuunnitelmassa epidemian tilannekuva jaetaan kolmeen vaiheeseen: perustasaan, kiihtymisvaiheeseen ja leviämisvaiheeseen. Toimintasuunnitelmassa esitetään periaatteet, joiden mukaisesti alueelliset ja valtakunnalliset suositukset ja rajoitukset tulee eri vaiheissa kohdentaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Suositus- ja rajoitustoimenpiteiden käyttö edellyttää kokonaisvaltaista arviota, jossa päätöksiä punnitaan epidemiologisten, sosiaalisten ja taloudellisten vaikutusten suhteen sekä suhteessa perusoikeuksiin.

1. Perustaso vastaa Suomen tilannetta keskikesällä 2020.

a. tartuntojen ilmaantuvuus on alhainen

b. kotoperäisten tartuntojen osuus on pieni.

2. Kiihtymisvaiheessa

- a. tartuntojen alueellinen ilmaantuvuus on noussut:
  - 7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 6-15/100\ 000$ asukasta ja
  - 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 10-25/100\ 000$ asukasta
- b. positiivisten näytteiden osuus on $> 1\ %$
- c. ajoittain esiintyy paikallisia ja alueellisia tartuntaketjuja
- d. tartunnanlähteet ovat kuitenkin pääsääntöisesti jäljitettävissä
- e. sairaalahoidon tarpeeseen pystytään vastaamaan ilman erityistoimia

3. Leviämisvaiheessa

- a. tartunnat leviävät väestössä alueellisesti tai laajemmin:
  - 7 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 12-25/100\ 000$ asukasta ja
  - 14 vrk tapaussumma on suuruusluokkaa $> 18-50 /100\ 000$ asukasta
- b. tapausten päivittäinen kasvunopeus on $> 10\ %$
- c. positiivisten näytteiden osuus on $> 2\ %$
- d. alle puolet tartunnanlähteistä on jäljitettävissä
- e. sairaalahoidon ja tehohoidon tarve kasvaa voimakkaasti.

Jaottelu perustuu sekä edellä mainittuihin objektiivisiin kriteereihin että sairaanhoitopiirien omiin arvioihin siitä, voidaanko epidemiaa hallita nykyisellä tasolla vai tulee ko epidemian leviämisen estämisessä alueen omankin käsityksen mukaan ottaa käyttöön tehostettuja toimia. Hallitus on sopinut siitä, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toimittaa sosiaali- ja terveysministeriölle virallisen arviointinsa siitä, minkä maakuntien se on arvioinut olevan kiihtymis- ja leviämisvaiheessa.

Hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaan kiihtymisvaiheen uhatessa tulee aiempien perustason eli suvantovaiheen toimien lisäksi entisestään tehostaa tartuntatautilainsäädännön mukaisia toimenpiteitä, tartunnan saaneiden tunnistamista, tartuntaketjujen jäljitystä ja katkaisua sekä ottaa käyttöön uusia yksilötason keinoja tartuntojen ehkäisemiseksi. Suositusten ja rajoitusten mahdollista kiristämistä on toimintasuunnitelman mukaan arvioitava suhteessa niiden välittömään tavoitteeseen eli epidemiatilanteen hallintaan fyysisten kontaktien vähentämisen avulla.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on todennut, että aluekohtaisen tilanteen ja rajoitusten välttämättömyyden arvioinnissa voidaan käyttää apuna juuri esimerkiksi uusien tartuntojen ilmaantuvuuden määrää, positiivisten testitulosten osuutta testatuista, jäljitysten alkuperätietoja sekä yleisvaaralliseen tartuntatautiin liittyvää sairaalahoidon tarvetta alueella. Välttämättömyysarvioinnissa voidaan ottaa huomioon myös lähialueiden ja koko maan tilanne (StVM 27/2020 vp).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan ei siis ole mahdollista ennakkoon arvioida, missä paikkakunnalla tai missä tiloissa mahdollisia altistumisia voisi tapahtua. Kun koronavirus tartunta on levinnyt ryväsmaisesti sekä niissä maakunnissa, missä tartuntoja on todettu suhteessa enemmän, että niissä maakunnissa, jotka ovat olleet huomattavastikin matalamman ilmaantuvuuden alueita, sama periaate on yleistettävissä myös rajoitusten kohteina olevien maakuntien sisällä. Tästä seuraa, että tehokkaat rajoitukset eivät kokonaan voi perustua toteutuneiden tartuntojen historiatietoihin, vaan pikemminkin tartuntojen todennäköisyyksien vähentämiseen niiden historia- ja taustatietojen perusteella, mitä tiedämme epidemian vaiheesta ja muista rajoitustoimenpiteistä alueilla sekä niistä olosuhteista eri ravintolatyypeissä, joissa tartuntoja tapahtuu.

Asetuksessa säädettävien rajoitusten välttämättömyyden arviointi alueittain kiinnittyisi näin ollen ehdotuksessa olemassa olevaan epidemian alueittaiseen seurantaan ja arviointiin. Epidemia on ollut perustasolla kesän ja alkusyksyn ajan, mutta tällä hetkellä tartuntatilanne on usealla alueella kiihtymisvaiheessa ja yhdellä alueella leviämisvaiheessa. Asetuksessa säädettävien rajoitusten välttämättömyysarvioita tehtäisiin lähtökohtaisesti edellä mainitulla Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen arvioimalla jaottelulla. Käytännössä sairaanhoitopiiri-kohtainen jako vastaa maakunnittaista jakoa ja ko. jaksossa epidemian seurantatiedon yhteydessä mainitaan kunkin sairaanhoitopiirin epidemiatietoja sijainniltaan vastaava maakunta.

4.3. Epidemian aluetason tarkastelu

A. Leviämisvaihe

Epidemian leviämisvaiheessa hallitus suosittelee alueellista tai paikallista suositusta yli 10 hengen yksityistilaisuuksien välttämiseksi. Tarvittaessa yleisötilaisuuksien järjestäminen voidaan kieltää kokonaan.

Hallitus myös suosittelee ryhmäharrastustoiminnan keskeyttämistä tilojen käyttörajoitusten perusteella tarvittaessa kokonaan. Lasten ja nuorten harrastusten kohdalla on kuitenkin syytä käyttää erityistä harkintaa.

Tarvittaessa julkiset tilat voidaan sulkea kokonaan, huomioiden tilojen käytön luonne.

Viimesijaisena keinona hallitus suosittelee toisen asteen oppilaitosten siirtymistä etäopetukseen, kuitenkin huomioiden välttämättömän lähiopetuksen tarpeet.

- Vaasan SHP (Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:

Leviämisvaihe

Vaasan sairaanhoitopiirin tartuntojen määrä nousi lyhyessä ajassa erittäin voimakkaasti. Tartuntoja on eniten Vaasan kaupungin alueella, mutta tartuntoja on lisäksi ympäristökunnissa. Tapausten määrän kasvu on sairaanhoitopiirin alueella taittumassa.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 338,4	7 vrk (12.-18.10.) 86,1
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		4,2 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		67 % (166/249)

Leviämisvaiheessa on käytössä useita muitakin toimia ja epidemian leviämisen estämiseksi on selvästi välttämätöntä rajoittaa merkittävästi myös ravitsemistoiminnassa tapahtuvia ihmisten kontakteja.

B. Kiihtymisvaihe

Epidemian kiihtymisvaiheessa hallitus suosittelee alueellista tai paikallista suositusta yli 20 hengen yksityistilaisuuksien järjestämisen välttämistä.

Kaikissa yleisötilaisuuksissa edellytetään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeen noudattamista. Yleisötilaisuuksien osanottajamäärä rajataan sisätiloissa puoleen normaalista paikkamäärästä.

Julkisten tilojen käytössä täytyy huolehtia siitä, että osallistujien ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa. Lisäksi asiakasmäärä sisätiloissa rajataan puoleen normaalista asiakasmäärästä.

Tilojen käyttörajoitusten perusteella suositellaan aikuisten sisätiloissa tapahtuvan ryhmäharrastus-toiminnan keskeyttämistä korkean tartuntariskin tilanteissa. Kaikenikäisten ryhmäharrastustoiminta on järjestettävä siten, että osallistujien ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa.

Hallitus suosittelee myös korkeakoulujen siirtymistä etäopetukseen, kuitenkin huomioiden välttämättömän lähiopetuksen tarpeet.

Epidemiatilannearviossa, joka on tehty sairaanhoitopiirien koordinoimissa alueellisissa työryhmissä, seuraavien alueiden raportointiin 21.10.2020 olevan kiihtymisvaiheessa: Helsingin ja Uudenmaan (HUS), Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirit sekä Ahvenanmaa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on sosiaali- ja terveysministeriölle arvioinut Pohjanmaan maakunnan olevan leviämisvaiheessa ja Helsingin ja Uudenmaan (HUS), Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Varsinais-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirien olevan kiihtymisvaiheessa.

- Helsingin ja Uudenmaan SHP (Uudenmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe

Tartuntojen määrät ovat syksyn aikana nousseet. Joukkoaltistumisia raportoitiin yhteensä 49. Suurin osa joukkoaltistumisista tapahtui päiväkodeissa, oppilaitoksissa ja vapaa-ajan harrastuksissa

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 85,2	7 vrk (12.-18.10.) 40,8
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		2,1 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		64 % (459/721)

- Varsinais-Suomen SHP (Varsinais-Suomen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe

Sairaanhoitopiirin alueella tartuntamäärät kasvoivat nopeasti lokakuun alussa. Nopea kasvu on nyt hieman taittunut. Joukkoaltistumisia raportoitiin 14, joista suurin osa tapahtui yksityistilaisuuksissa ja

harrastustoiminnassa. Sairaanhoidopiirin alueella on otettu käyttöön uusia suosituksia ja toimintamalleja epidemian leviämisen hillitsemiseksi.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 32,3	7 vrk (12.-18.10.) 14,9
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		1,1 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		30 % (25/82)

- Kanta-Hämeen SHP (Kanta-Hämeen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe

Tartuntojen määrät ovat syksyn aikana nousseet. Sairaanhoidopiirissä on syksyn aikana ollut useita tartuntaketjuja. Viikolla 42 sairaanhoidopiirin alueella raportoitiin yhteensä kuusi joukkoaltistumista.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 32,1	7 vrk (12.-18.10.) 13,4
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		1,0 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		30 % (7/23)

- Pirkanmaan SHP (Pirkanmaan maakunta; Keski-Suomen maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe

Sairaanhoidopiirin alueella tartuntamäärät ovat lisääntyneet syksyn aikana. Sairaanhoidopiiri raportoi kahdeksan joukkoaltistumista.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 29,5	7 vrk (12.-18.10.) 14,3
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,9 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		18 % (15/85)

- Etelä-Pohjanmaan SHP (Etelä-Pohjanmaan maakunta)

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe¹

---

¹ Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen epidemiologisen alueellisen seurannan **28.10.2020** mukaan: "Vaasan sairaanhoidopiiri on raportoinut olevansa leviämisvaiheessa, ja viisi aluetta kiihtymisvaiheessa: Helsingin ja Uudenmaan (HUS), Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen sairaanhoidopiirit sekä Ahvenanmaa. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoidopiiri on ilmoittanut palanneensa kiihtymisvaiheesta takaisin perustasolle. Muut sairaanhoidopiirit ovat perustasolla." Koska Etelä-Pohjanmaan sairaanhoidopiiri (Etelä-Pohjanmaan maakunta) ei asetuksen antopäivänä enää ole kiihtymisvaiheessa, sitä koskevat enää vain perustason rajoitukset.

Sairaanhoitopiirin alueella tartuntamäärät ovat lisääntyneet syksyn aikana. Sairaanhoitopiirin alueella oli yksittäisiä joukkoaltistumisia.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 19,7	7 vrk (12.-18.10.) 5,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,5 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		7 % (1 /14)

Kiihtymisvaiheessa on käytössä huomattavia tosiasiallisesti voimassa olevia suosituksia, joilla epidemian uhkaavaa leviämistä estetään. Samassa tarkoituksessa on välttämätöntä rajoittaa merkittävästi myös ravitsemistoiminnassa tapahtuvia ihmisten kontakteja. Rajoitusten tulee olla ennakoivasti lähempänä leviämisvaiheen kuin perustason rajoituksia.

C. Perustaso

Epidemian perustason alueilla suositellaan, että yli 50 hengen yleisötilaisuuksissa ja harrastuksissa huomioidaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön ohjeet hygieniasuosituksista ja turvaväleistä.

Harrastustoiminnassa ja julkisten tilojen käytössä on huolehdittava, että osallistujien ja seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa.

- Satakunnan SHP (Satakunnan maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 7,4	7 vrk (12.-18.10.) 3,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,3 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		17 % (1/6)

- Keski-Suomen SHP (Keski-Suomen maakunta)

Sairaanhoitopiirin alueella on runsaasti alueellista vaihtelua. Tartunnat keskittyvät Jyväskylän alueella ja liittyvät yhteen tartuntaryypäeseen. Joukkoaltistumisia raportoitiin 12.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 70,8	7 vrk (12.-18.10.) 35,2
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		1,8 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		5 % (6/112)

- Keski-Pohjanmaan SHP (Keski-Pohjanmaan maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 25,8	7 vrk (12.-18.10.) 7,8
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,5 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		11 % (1/9)

- Etelä-Savon SHP (Etelä-Savon maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen ja uusien tartuntojen määrä on laskussa. Tartuntoja raportoitiin alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 16,2	7 vrk (12.-18.10.) 7,1
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä	0,6 %	
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)	14 % (1/7)	

- Itä-Savon SHP (Etelä-Savon maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 5,0	7 vrk (12.-18.10.) 2,5
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,2 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		n/a %

- Pohjois-Savon SHP (Pohjois-Savon maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 6,5	7 vrk (12.-18.10.) 3,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,3 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		20% (1/5)

- Pohjois-Karjalan SHP (Pohjois-Karjalan maakunta)

Kokonaistilanne sairaanhoitopiirin alueella on rauhallinen. Sairaanhoitopiirin alueella ei todettu yhtään joukkoaltistumista.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 17,0	7 vrk (12.-18.10.) 6,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,7 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		17 % (2/12)

- Pohjois-Pohjanmaan SHP (Pohjois-Pohjanmaan maakunta)

Kokonaistilanne sairaanhoitopiirin alueella on rauhallinen. Sairaanhoitopiirin alueella raportoitiin yksittäisiä joukkoaltistumisia.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 10,5	7 vrk (12.-18.10.) 5,6
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,3 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		15 % (4/26)

- Kainuun SHP (Kainuun maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 4,1	7 vrk (12.-18.10.) 4,1
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,4 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		0 % (0/5)

- Länsi-Pohjan SHP (Lapin maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:		Perustaso
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.) 21,5	7 vrk (12.-18.10.) 6,6

Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä	0,6 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)	50 % (2 /4)

- Lapin SHP (Lapin maakunta)

Epidemiatilanne on rauhallinen ja aiemmin syksyllä tapahtuneet tartuntaketjut on saatu hallintaan. Tartuntoja raportoitiin viikolla 42 alle 10. Sairaanhoidopiirin alueella raportoitiin yksittäisiä joukkoaltistumisia.

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020:	Perustaso	
Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.)	7 vrk (12.-18.10.)
	19,6	7,7
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,6 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		0 % (0/9)

- Ahvenanmaan maakunta

Alueen oma kokonaisarvio epidemiatilanteesta 21.10.2020: Kiihtymisvaihe

Sairaanhoidopiirin alueella on ollut yksittäisiä tartuntoja. Sairaanhoidopiirin alueella ei raportoitu uusia joukkoaltistumisia viikolla 42.

Ilmaantuvuus (tapausta/100 000 asukasta)	14 vrk (5.-18.10.)	7 vrk (12.-18.10.)
	13,4	0,0
Positiivisten näytteiden osuus (%) testatuista näytteistä		0,0 %
Tartunnanlähde epäselvä (lukumäärä/ todetut tapaukset)		0 % (0/2)

Maakunnan hallitus on lausunnossaan 26.10.2020 painottanut, että tartunnoista noin puolet on tullut maakunnan ulkopuolelta ja puolet tunnetuista altistumisista, jotka ovat jo olleet karanteenissa. Maakunnan hallitus on katsonut, että maakunnassa nykyisin voimassa olevien rajoitusten tulisi jatkua eikä alueelle tulisi säätää kiihtymisvaiheeseen liittyviä rajoituksia.

Perustaso tulee asetuksen valmistelussa jakaa kahteen osaan:

Jos koronavirustautia ei esiinny alueella määrätyn ajan sisällä (esimerkiksi kaksi peräkkäistä kahden viikon tarkastelujaksoa), alueelle ei ole välttämätöntä säätää asetuksella erityisiä rajoituksia. Näitä maakuntia ei tällä hetkellä ole olemassa.

Toisaalta alueilla, joilla koronavirustautia esiintyy väestössä, myös ravitsemistoimintaan on välttämätöntä säätää tartuntariskiä vähentäviä toimia, joilla vähennetään todennäköisyyttä tartuntataudin leviämiseen.

4.4 Rajoitusten vaikutukset ja välttämättömyys epidemian eri vaiheissa olevissa maakunnissa ja eri luonteisissa ravitsemisliikkeissä

Uusi koronavirus (SARS-CoV-2) tarttuu ensisijaisesti pisaratartuntana, kun sairastunut henkilö yskii tai aivastaa. Koronavirus voi tarttua myös ilmajälkeisesti eli pienten aerosolien muodossa. Tämä tarkoittaa, että yskiessä ja aivastaessa syntyy suurempien pisaroiden lisäksi myös hyvin pieniä hiukkasia, aerosoleja, jotka voivat jäädä leijumaan ilmaan pidemmäksi aikaa. Tällöin tartunnan voi saada myös kauempaa kuin kahden metrin etäisyydeltä.

Nykytiedon mukaan koronavirustautiin sairastunut henkilö on tartuttavimmillaan oireisen taudin alussa ja juuri ennen oireiden alkua. Tartuttava aika kestää lieväoireisessa koronavirustaudissa noin viikon ja vakavimmissa tautimuodoissa jopa kaksi viikkoa.

Tartunnan saanut henkilö voi siis levittää virusta eteenpäin jo 1–2 vuorokautta ennen oireiden alkamista. Myös oireeton henkilö saattaa toimia tartunnanlähteenä.

Säädettävien rajoitusten kannalta edellä todettu merkitsee seuraavaa:

- a) Tartuntatautilain 58 a §:n 1, 2 ja 5 momentissa on säädetty ravitsemisliikkeitä koskevista yleisistä hygieniä-, ohjeistus-, etäisyyden pito- ja suunnitteluvuorokautista. Nämä rajoitukset ovat voimassa lakisääteisesti ja velvoitteiden voimassaolon edellytykset ovat tässä epidemiatilanteessa siten voimassa, että valtioneuvoston ei ole syytä ryhtyä lain 58 b §:n 3 momentissa tarkoitettuihin toimenpiteisiin.
- b) Voimassa olevan asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan ravitsemisliikkeen kaikilla asiakkailla tulee olla oma istumapaikansa pöydän tai sitä vastaavan tason ääressä. Voimassa olevan asetuksen 4 §:n 2 momentin mukaan ravitsemisliikkeen on myös järjestettävä sisä- ja ulkotilansa rakenteet ja kalusteet sekä asiakkaidensa palvelukäytännöt siten, etteivät asiakkaat altistu tartuntataudin leviämiseksi. Pykälän 3 momentin mukaan ravitsemisliikkeen on lisäksi huolehdittava erityisesti siitä, ettei sen tiloissa synny tarpeetonta tungosta ja että asiakkaiden saapuminen liikkeeseen toteutetaan tavalla, jossa pidetään asiakkaiden ja seurueiden välillä riittävä etäisyys.

Mainitut rajoitukset annettaisiin tässä asetuksessa lain 58 a §:n 2 momentin nojalla. Sen mukaan ravitsemistoiminnan harjoittajan tulee huolehtia siitä, että asiakkaiden oleskelu järjestetään yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi riittävän väljästi ja asiakaspaikat sijoittuvat riittävän etäälle toisistaan. Jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää tarkemmin kyseistä aluetta koskien ravitsemisliikkeen asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvoitteista.

Edellä on todettu, että epidemiaa esiintyy kaikissa Suomen maakunnissa. Kysymyksessä olevien rajoitusten tarkoitus on täsmentää mainituksa momentissa säädettyä yleistä velvoitetta ja varmistaa konkreettisemmin asiakkaiden oleskelun riittävän väljyyden järjestäminen. Rajoitukset eivät puutu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeuteen järjestää oma liiketoimintansa, sillä ne eivät esimerkiksi rajoita istumapaikkojen lukumäärää eivätkä myöskään tarkoita esimerkiksi sitä, että

asiakkaiden tulisi jatkuvasti oleskella paikoillaan. Kaikkia maakuntia, joissa epidemiaa esiintyy, koskevana ja myös erilaisia ravintoloita koskevana rajoituksia on pidettävä välttämättöminä laissa säädetyin ihmisten välisen etäisyyden pitämisen turvaamiseksi. Rajoitusten oikeasuhteisuuden kannalta merkittävää on, että melko yleisiä rajoituksia on jo noin viiden kuukauden ajan sovellettu, niiden käytännön toteuttamista koskevat toimet on suunniteltu ja toteutettu sekä niiden vastuullinen noudattaminen turvaa myös asiakkaiden luottamusta ravitsemisliikkeissä käynnin turvallisuuteen.

- c) Uuden lain 58 a §:n 2 momentin mukaan asiakasmääriä voidaan ravintolatyypeittäin eroteltuna säätää asiakaspaikkamäärää koskevista tarkemmista rajoituksista. Voimassa olevan pykälän ja asetuksen 3 §:n (686/2020) mukaan kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa asiakasmäärä on nyt rajattu puoleen normaalista. Perustasolla olevissa maakunnissa ei ole asiakasmäärärajoitusta lainkaan.

Rajoitusten oikeasuhteisuuden arvioinnissa on jo aiemmin otettu huomioon se, että koronavirustartunta on levinnyt ryväsmaisesti sekä niissä maakunnissa, missä tartuntoja on todettu suhteessa enemmän, että niissä maakunnissa, jotka ovat olleet huomattavastikin matalamman ilmaantuvuuden alueita. Tämän vuoksi ihmisten etäisyyden pitämiseen liittyvien velvoitteiden voisi olla tarpeen koskea myös vähäisemmän ilmaantuvuuden alueita. Asetuksen valmistelussa on kuitenkin lähdetty siitä, että perustasolla olevissa maakunnissa, joissa epidemiaa esiintyy, ravitsemisliikkeiden muut toimenpiteet riittävät vähentämään tartuntataudin leviämisen todennäköisyyttä eikä niissä näin ollen ole välttämätöntä ottaa käyttöön asiakasmäärärajoituksia. Valmistelussa on myös arvioitu, ettei edes kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa maakunnissa liikkeiden ulkotilojen asiakasmääriä ole välttämätöntä rajoittaa.

Sen sijaan kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa maakunnissa kaikkeen ihmisten tapaamiseen ja oleskeluun pitkiä aikoja suljetuissa sisätiloissa liittyy nyt epidemian edelleen leviämisen riskejä. Lain 58 a §:n 2 momentin mukaan asiakaspaikkoja saadaan rajoittaa pääsääntöisesti alkoholijuomia tarjoavissa liikkeissä enintään puoleen normaalista ja muissa liikkeissä enintään kolmeen neljäsosaan normaalista. Jäljempänä mainittu asiakasmäärä merkitsee osittain nykyisten kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevien maakuntien ravitsemisliikkeiden sääntelyn väljentämistä.

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on korostanut, että yleisvaarallisten tartuntatautien epidemioiden leviämisen torjunta perustuu tilastollisiin todennäköisyyksiin sekä riskien ennakkolliseen hallintaan. Riskien hallinnan näkökulmasta merkityksellistä eri ravitsemisliikkeiden kohdalla on se, miten hallitaan asiakkaiden välisten kontaktien muodostumista. Tästä näkökulmasta merkitystä on myös alkoholin nauttimisella, joka osaltaan voi lisätä kontaktien syntymistä hallitsemattomammin. Koronaepidemian torjunnassa asiakasmäärän rajoittaminen ja ravitsemisliikkeiden jaottelu erilaisiin ravitsemisliikkeisiin liittyvät valiokunnan mukaan erityisesti asiakkaiden välisten tartuntoja mahdollistavien kontaktien syntymisen ennaltaehkäisyyn. Valituissa rajoituskeinoissa on kyse väestön käyttäytymiseen liittyvistä todennäköisyyksistä.

Samoilla perusteilla kiihtymis- ja leviämisvaiheeseen säädettävien asiakaspaikkamäärärajoitusten valmistelu ei suoraan perustu siihen, että joissakin maakunnissa tai joissakin tyyppillisissä ravintolatiloihin olisi tapahtunut altistumisia ja tartuntoja, vaan siihen, että erityisesti tuntemattomien ihmisten välisten pitkäaikaisten lähikontaktien rajoittamisella vähennetään

todennäköisyyksiä taudin leviämiseen. Asiakaspaikamäärän rajoitusten tarkoituksena on ennen kaikkea varmistaa asiakkaille riittävän väljä oleskelu sisätiloissa. Huomattavaa on, että samoissa tiloissa oleskelleiden toisilleen tuntemattomien ja vaihtuvien asiakkaiden altistumistilanteet vaikeuttavat altistuneiden jäljittämistä ja karanteeniin asettamista, mikä voi muodostaa huomattavan riskin epidemian kiihtymiselle. Ravintoloiden ulkotilojen käyttö on lisäksi vähentynyt syksyllä merkittävästi samalla, kun epidemia on kiihtynyt.

Sekä kiihtymis- että leviämisvaiheessa tartuntataudin leviämisen riski on jo sillä tasolla, että ravitsemisliikkeiden asiakaspaikamäärää on huomattavasti rajoitettava. Sellaisissa ravitsemisliikkeissä, joiden pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, tartuntataudin leviämisen riski on todennäköisempi kuin muissa ravitsemisliikkeissä. Tämän vuoksi ensin mainituissa ravitsemisliikkeissä asiakasmäärien vähentäminen puoleen normaalista on välttämätön toimi, kun taas muissa ravitsemisliikkeissä välttämättömänä ja oikeasuhteisena on pidettävä väljempää rajoitusta eli asiakasmäärän rajaamista kolmeen neljäsosaan normaalista. Rajoitusten oikeasuhtaisuuden kannalta merkittävää on, että suurimman sallitun asiakasmäärän rajoittaminen kohdistuu vain niihin aikoihin ja tilanteisiin, jolloin tartuntataudin leviämisen riski on asiakkaiden määrän vuoksi suurimmillaan. Rajoitus ja elinkeinotoiminnalle syntyvä haitta ei kohdistu lainkaan aikoihin ja tilanteisiin, jolloin asiakkaat voivat muutoinkin pitää etäisyyttä toisiinsa. Kun asiakasmäärät ovat juuri kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa maakunnissa muiden rajoitustoimien, suositusten ja ihmisten käyttäytymismuutosten johdostakin vähentyneet, asiakaspaikamäärän rajoitusten vaikutukset elinkeinotoiminnan harjoittamiseen eivät ole yhtä yksiselitteiset kuin esimerkiksi anniskeluaikarajoitusten vaikutukset määrättyihin ravitsemisliikkeisiin.

Tässä muodossa ehdotetussa asetuksessa vain kiihtymis- ja leviämisvaiheessa oleviin maakuntiin kohdistettava pääsääntöisesti alkoholijuomia tarjoavien liikkeiden asiakasmäärän rajoittaminen puoleen normaalista ja muiden ravitsemisliikkeiden asiakasmäärän rajoittaminen enintään kolmeen neljäsosaan normaalista on välttämätön rajoitus, jonka tarkoituksena on kyseisissä epidemiatilanteissa vähentää a- ja b-kohdissa tarkoitettujen rajoitusten lisäksi ihmisten kontaktien mahdollistamia tartuntoja.

- d) Voimassa olevan 58 a §:n ja sen nojalla annetun asetuksen (675/2020; muut. 686/2020) mukaan kaikissa maakunnissa ravitsemisliikkeiden aukioloaika on nykyisin rajoitettu enintään kello 4-1:een ja anniskeluaika enintään kello 9-24:ään. Kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnissa aukioloaika on rajoitettu enintään kello 6-23:een ja anniskeluaika enintään kello 9-22:een.

Asetuksella voidaan säätää näitä rajoituksia, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi eivätkä ravitsemisliikkeen tilojen ja pintojen puhdistamistoimenpiteet, hygieniaohjeet, asiakaspaikkojen järjestely ja muut toimenpiteet ole riittäviä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Edellä mainituilla perusteilla on siten arvioitava sitä, voidaanko ravitsemisliikkeiden aukioloajan ja/tai anniskeluaajan rajoituksia pitää välttämättöminä tartuntataudin leviämisen estämiseksi.

Tässä tarkastelussa ihmisten välisten kontaktien ehkäisemisen kannalta ratkaisevaa on, jos aukioloaikojen ja mahdollisesti siihen liittyvän anniskelun takia asiakaskontaktit muodostuvat

epidemian leviämisen kannalta relevantisti sellaisiksi, että etäisyys- tai hygieniavaatimuksistakaan ei tartuntataudin leviämisen estämiseksi voida kunnolla huolehtia. Suomalaisten alkoholinkäyttö on yöaikaan tyyppisesti humalajuomista sekä kodeissa että anniskelupaikoissa. Päihtymys vähentää estoja ja heikentää harkintakykyä, mikä voi johtaa varotoimien, kuten turvavälien ja käsihygienian, laiminlyöntiin. Tämänhetkisen tiedon mukaan kovaääninen puhe ja huutaminen levittävät koronavirusta tehokkaammin kuin rauhallinen puhe. Tartuntariski voi tällaisissa tilanteissa olla suuri, vaikka etäisyys virusta kantavaan ihmiseen olisi useita metrejä.

Tässä suhteessa tiedämme, että myöhäisillan ja yön aikana ravitsemisliikkeiden anniskelu- ja aukioloaikoja rajoitetaan juuri sen vuoksi, että näinä kellonaikoina koronavirustauti juuri on ravitsemisliikkeissä levinnyt. Kansainvälisten tutkimusten perusteella riski liittyy erityisesti tilanteisiin, joissa lähikontaktia ei voida välttää tai ääntä joudutaan musiikista johtuen korottamaan. Euroopan tautiviraston ECDC:n 24.9.2020 julkaiseman Covid-19 epidemian ei-lääkinnällisiä torjuntakeinoja käsittelemän asiantuntija-arvion² mukaan 25 EU –maata on sulkenut baareja ja yökerhoja Covid-19 epidemian johdosta. Kansainvälisen, 41 maata käsittävän tutkimuksen (Lee ym 2020) mukaan korkean tartuntariskien toiminnan sulkeminen voi vähentää Covid-19 tartuntalukua 31 % (luottamusväli 13-46 %). Vähennemä olisi lähes yhtä suuri (40 %; 22-55 %) kuin olisi saavutettavilla laajalla, vain välttämättömän palvelutoiminnan kuten elintarvikeliikkeiden ja apteekkien aukiolon sallivalla rajoitustoimenpiteellä. Ravitsemistoiminnan eli yhden toimialan toiminnan rajoitukset voivat toisin sanoen karkeasti arvioituna vastata tehokkuudeltaan jopa useita toimialoja koskevia laajojakin rajoituksia.

Sen lisäksi, että ihmisten pitkäaikaiseen oleskeluun samoissa sisätiloissa liittyy yleisesti riskejä (edellä c-kohta), erityisesti myöhäisillalla ja aamuyön tunteina ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikaa koskevien rajoitusten tarkoituksena on rajoittaa asiakkaiden altistumisaikaa ja -tapoja sekä sisä- että ulkotiloissa silloin, kun ravitsemisliikkeissä tyyppisesti nautitaan yhdessä alkoholijuomia tai jolloin ravitsemisliikkeen asiakkaat muutoin voisivat olla päihtyneitä. Kun kysymys on alkoholin keskimääräisestä vaikutuksesta ihmisten käyttäytymiseen, vaikutus ei suoranaisesti riipu siitä, onko ravitsemisliikkeen pääasiallinen toiminta tarjota asiakkaille alkoholijuomia vai ei. Ratkaisevampaa on keskimäärin, tarjoillaanko alkoholijuomia asiakkaalle pidempään. Tartuntataudin leviämisen kannalta riskejä voisi myös syntyä siitä, että jotkut ravintolat joutuisivat lopettamaan anniskelunsa aikaisemmin samalla, kun asiakkaat voisivat siirtyä jatkamaan alkoholijuomien nauttimista toisiin ravintoloihin. Näiden seikkojen vuoksi alkoholijuomien anniskeluaikoja koskevien rajoitusten on ainakin tässä vaiheessa välttämätöntä olla samat myös eri tyyppisissä ravitsemisliikkeissä.

Valmistelun lähtökohtana on ollut nykyinen sääntely, jossa kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevien maakuntien ravitsemisliikkeissä alkoholijuomien anniskelu päättyy kello 22 ja ravitsemisliikkeen asiakkaat poistuvat ravitsemisliikkeestä viimeistään kello 23. Vähintään kiihtymisvaiheessa olevilla alueilla taudin ilmaantuvuus ja positiivisten näytteiden osuus ovat jo nousseet, vaikka tartunnanlähteet ovat vielä pääsääntöisesti jäljitettävissä. Vastaavasti perustasolla olevissa

---

² Guidelines for non-pharmaceutical interventions to reduce the impact of COVID-19 in the EU/EEA and the UK. 24 September 2020. ECDC: Stockholm; 2020. <https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/covid-19-guidelines-non-pharmaceutical-interventions-september-2020.pdf>

maakunnissa lähtökohtana on, että anniskelu päättyisi nykyiseen tapaan viimeistään kello 24 ja ravitsemisliikkeen asiakkaat poistuisivat liikkeestä viimeistään kello 1.

Välttämättömyysarvioinnissa on tässä yhteydessä kiinnitetty huomiota ensinnä siihen, että ravitsemisliikkeiden aukioloajan rajoittamisella on yhteys alkoholijuomien anniskelu-aikaan ja niihin tartuntariskeihin, jotka liittyvät alkoholin nauttimiseen yhdessä. Sellaisissa ravitsemisliikkeissä, jotka sijaitsevat perustasolla olevissa maakunnissa ja jotka eivät ole pääsääntöisesti alkoholijuomia tarjoavia liikkeitä, liikkeen hallittu sulkeminen anniskeluajan päätyttyä ei todennäköisesti olisi välttämätöntä. Tämän vuoksi näiden ravitsemisliikkeiden aukioloaika ei asetuksella rajoitettaisi lainkaan. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että alkoholijuomien anniskelun päättymisen jälkeen kello 24 ravitsemisliike saisi olla avoinna asiakkaille haluamansa ajan ja tarpeen mukaan vaikkapa vuorokauden ympäri.

Lisäksi on ilmeistä, että yksinään aamuyön tuntien aukiolo ei missään epidemian vaiheessa muodosta mainittavaa epidemian leviämisen riskiä. Jos aukiolo ei liity alkoholijuomien anniskeluun, öiseen aikaan melko harvat asiakkaat käyttäisivät todennäköisesti esimerkiksi pikaruoka- ja kahvilapalveluja aivan samoin kuin päiväsaikaan, jolloin ravitsemisliikkeet saavat joka tapauksessa olla avoinna. Tämän vuoksi ravitsemisliikkeiden pakollinen kiinnioloaika voidaan kiihtymis- ja leviämisvaiheessakin olevissa maakunnissa ja myös pääsääntöisesti alkoholijuomia tarjoavissa liikkeissä lyhentää yhteen tuntiin. Tämän järjestelyn tarkoituksena siis olisi, että anniskelun päätyttyä asiakkailta olisi yksi tunti aikaa nauttia ruoka- ja juoma-ostoksensa. Asiakkaiden poistumisen jälkeen ravitsemisliike tulisi pitää kiinni yhden tunnin ajan, jonka jälkeen liike saisi halutessaan taas avata ovensa asiakkaille.

Alkoholijuomien anniskelu-aikaa koskevaa rajoitusta voidaan myös väljentää sen vuoksi, että alkoholilain 44 §:n 2 momentin mukaan anniskelu saadaan aloittaa kello 7 vain erillisellä luvalla, joka voidaan myöntää vain anniskeluluvan haltijan majoituspaikan aamiaistarjoiluun. Tämä anniskelu on määrältään niin vähäistä ja se tapahtuu niin erityisessä ympäristössä, että anniskeluajan rajoittaminen kello 7-9 välisenä aikana ei ole missään epidemian vaiheessa välttämätöntä.

Aukioloajan rajoitukset eivät lain 58 a §:n 7 momentin mukaan koske Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilma-aluksessa eikä polttonesteiden jakeluaseman yhteydessä toimivia ravitsemisliikkeitä.

Edellä mainittuja valtioneuvoston asetuksella säädettäviä rajoituksia, joiden tarkoituksena on estää epidemian laajempi leviäminen maakuntien väestön keskuuteen, on pidettävä välttämättöminä. Rajoitukset on edellä esitetty jatkumona, jossa ensin mainitut velvoitteet (a) ovat käytössä joka tapauksessa lain nojalla ja sitä seuraavat rajoitukset (b-d) voidaan ottaa käyttöön vain epidemian alueelliseen vaiheeseen ja ravitsemisliiketyypin liittyvän välttämättömyysarvioinnin jälkeen. Voidaan ajatella, että ”ennen” edellä mainittuja rajoituksia ja myös samaan aikaan niiden kanssa kaikilla ravitsemisliikkeillä on mahdollisuus myös omaehtoisin toimin estää tartuntataudin leviämistä. Pelkkien omaehtoisten vaihtoehtoisten toimien varaan epidemian leviämisen estämistä ei kuitenkaan voida perustaa. Vastaavasti voidaan ajatella, että edellä mainittujen a-d -kohtien lisäksi tartuntataudin leviämistä voidaan erikseen säädettävällä tavalla vielä vakavammassa tilanteissa estää esimerkiksi sulkemalla kaikki tai tietynlaiset ravitsemisliikkeet tietyillä alueilla kokonaan tai esimerkiksi kieltämällä ihmisten liikkuminen kotiensa ulkopuolella tietyn kellonajan jälkeen. Tällaiset rajoitukset olisivat huomattavan vahingollisia kaikille niiden kohteiksi joutuville elinkeinon aloille ja koko yhteiskunnalle. Vaikka myös ehdotetut rajoitukset (b-d) aiheuttavat kustannuksia ja haittaa

elinkeinotoiminnalle, nykyisessä epidemiatilanteessa nyt ehdotetut toimet ovat kuitenkin tässäkin suhteessa edellä kuvatulla tavalla tarkoitukseensa oikeasuhtaisia.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt yleisesti huomiota tarpeeseen arvioida perusoikeusnäkökulmasta rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn. Esityksen vaikutusten määrällinen arviointi on huomattavan vaikeaa.

COVID-19-tauti on aiemmin aiheuttanut Suomessakin merkittävää sairaalahoidon ja -tehohoidon kuormitusta. Terveystieteiden kuormitus on kuitenkin laskenut merkittävästi: 16.9.2020 sairaalahoidossa oli 16 potilasta ja tehohoidossa kolme potilasta. Nyt 21.10.2020 sairaalahoidossa oli 65 potilasta ja tehohoidossa seitsemän potilasta. Koronaepidemian kehittymistä tulevina kuukausina ei voida tarkasti ennustaa, ja on mahdollista, että pandemia kestää maailmanlaajuisesti useita kuukausia välillä kiihtyen ja välillä laantuen.

Vaikka epidemian tiedetään kiihtyvän, kiihtymisen ja mahdollisen leviämisen vakavia vaikutuksia - esimerkiksi leviämistä riskiryhmien ja vanhusten keskuuteen, tehohoitokuormitusta ja kuolemantapauksia - ei voida vielä luotettavasti ennakoita. Tämän osoittavat useat uudet eurooppalaisetkin esimerkit.

Kuten keväänkin aikana, nopeimmankin raportoinnin antama tilannekuva epidemian kehittymisestä on jatkuvasti useita päiviä jäljessä. Epidemian leviäminen esimerkiksi joistakin kymmenistä nuorista satoihin kaikkiin väestöryhmiin kuuluviin ihmisiin on taudin leviämisen luonteen vuoksi mahdollista erityisesti kiihtymisvaiheessa olevilla alueilla jopa muutamien päivien ja ainakin viikkojen kuluessa. Vaikka eri toimien vaikutuksia on vaikea erottaa toisistaan ja millään rajoituksilla ei nyt voida kokonaan estää tällaisten tilanteiden muodostumista, esitetyillä rajoituksilla vähennetään todennäköisyyttä näiden tilanteiden ilmaantumiseen juuri niillä alueilla, joilla riskit ovat nyt suurimmat.

Rajoitukset aiheuttavat erilaisia taloudellisia kustannuksia ja haittoja tuhansille ravitsemisliikkeille ja vaikuttavat myös useiden tuhansien ravintolatyöntekijöiden työllisyyteen vähentämällä ainakin viikonloppujen työtunteja merkittävästi. Yhteiskunnalle sääntelystä tällä tavoin syntyvät kokonaishaitat ovat hyvin todennäköisiä, vaikka tautitilanteen kiihtyminen voi aiheuttaa niitä muiden rajoitusten ja kuluttajien käyttäytymismuutosten johdosta ilman tätä sääntelyäkin. Alan toimintaedellytyksiin ovat vaikuttaneet myös monet muut säännös- ja suosituserusteiset rajoitukset ja niiden muutokset. Anniskelu- ja aukioloaikarajoitukset johtavat todennäköisesti siihen, että anniskelumyynnin menetykset olisivat suuremmat kuin ruokatarjoilun menetykset. Anniskelumyynnin korvaaminen vähittäismyynnillä on myös vaikeampaa kuin menetetyt ruokatarjoilun korvaaminen ruoka-annosten noutomyynnillä esimerkiksi ilta- ja yöaikaan.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimipaikkojen liikevaihto oli vuonna 2019 arvion mukaan noin 8,3 mrd. euroa. Vuonna 2020 liikevaihto jää noin 5,8 mrd. euroon (-30 %) eli vähennystä voisi liikevaihdossa olla noin 2½ miljardia euroa. Liikevaihto palautuisi lähelle vuoden 2019 tasoa aikaisintaan vuonna 2022.

Yhteiskunnalle ja elinkeinoelämälle sääntelystä tällä tavoin syntyvät kokonaishaitat ovat siis hyvin todennäköisiä, vaikka tautitilanteen kiihtyminen voi aiheuttaa niitä muiden rajoitusten ja kuluttajien käyttäytymismuutosten johdosta ilman tätä sääntelyäkin.

Kansainvälisestäikin laajasti käytetyillä ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoituksilla vaikutetaan kuitenkin perustellusti sekä tässä epidemiatilanteessa täysin konkreettisiin paikallisiin epidemiariskeihin ja niistä syntyviin laajoihin kustannuksiin että jossain määrin epävarmemmin toteutuviin huomattaviin ihmisten terveyteen ja elämään liittyviin riskeihin. Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa on erikseen päädytty siihen, että myös esityksen taloudelliset hyödyt ylittävät sen kustannukset.

Tämän vuoksi rajoitusten arvioidaan kokonaisuutena täyttävän myös välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusvaatimukset.

5 Ehdotukset ja niiden perustelut

1 §. Soveltamisala. Asetuksen 1 §:ssä todettaisiin asetuksen soveltamisala ja säädettäisiin vastaavasti kuin tartuntatautilain 58 a §:n 6 momentissa säädetään, että asetuksen 3 §:ssä tarkoitetut ravitsemisliikkeen asiakkaiden oleskelua ja asiakkaiden välisen riittävän etäisyyden ylläpitämistä koskevat velvoitteet eivät koske henkilöstöravintolatoimintaa eivätkä ruoan tai juoman myymistä ravitsemisliikkeestä muualla nautittavaksi.

2 §. Yleiset velvollisuudet. Asetuksen 2 §:ssä säädettäisiin tartuntatautilain 58 a §:n 1 momentin nojalla kaikkia ravitsemisliikkeitä koskevista yleisistä velvollisuuksista. Koronavirustaudin leviämisen ehkäisemisessä kolme tärkeintä asiaa ovat sairastuneiden eristäytyminen, käsihygienia ja ihmisten välisten sosiaalisten kontaktien välttäminen. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin näistä yleisistä velvollisuuksista samoin kuin voimassa olevassa asetuksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan ravitsemisliikkeen olisi ilmoitettava asiakkaisiin saapuville näkyvästi, ettei henkilö, jolla on koronavirustartuntaan sopivia oireita, saa tulla ravitsemisliikkeeseen. Tällainen ilmoitus ei itsessään ole oikeudellisesti velvoittava käsky, vaan pikemminkin vahva suositus, jonka tarkoituksena on suojella sekä muita asiakkaita että lukuisia asiakkaita työvuoronsa aikana palvelevaa henkilökuntaa. Tartuntatautilaissa ei myöskään ole suoranaista säännöstä, jonka mukaan ravitsemisliike olisi vastuussa asiakkaidensa terveydentilan seurannasta. Sopimusvapauden periaatteen nojalla ravitsemisliike voi kuitenkin edellyttää ohjeen noudattamista eli äärimmäisissä tapauksissa kieltäytyä palvelemasta asiakasta, joka vaarantaa ympärillään olevien terveyden.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ravitsemisliikkeiden velvollisuudesta huolehtia siitä, että asiakkailla on mahdollisuus käsien puhdistamiseen liikkeeseen saavuttaessa, ja siitä että asiakkaiden kosketeltaviksi tulevat pinnat pidetään riittävän puhtaina. Ravitsemisliikkeen tulisi myös huolehtia siitä, että asiakkaat saavat näkyvät toimintaohjeet käsien puhdistamisesta, riittävän etäisyyden ylläpitämisestä ja muista liikkeessä noudatettavista tartuntataudin leviämistä estävistä toimintatavoista.

Käytännössä nämä velvoitteet liittyvät elintarvikelaissa säädettyyn elintarvikehuoneistojen hygieniavaatimusten toteuttamiseen. Matkailu- ja ravitsemispalvelut MaRa ry on jo aiemmin laatinut jäsenistölleen toimintaohjeet asiasta ja viranomaiset ovat ohjanneet ravitsemisliikkeitä velvoitteiden toteuttamisessa.

3 §. *Asiakkaiden oleskelu ja sijoittaminen.* Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin asiakkaiden oleskelusta ja sijoittamisesta riittävän etäisyyden ylläpitämiseksi.

Tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa säädetään sisätilojen suurimpia asiakas- tai henkilömääriä koskevan asetuksenantovaltuuden lisäksi siitä, että asiakkaiden oleskelu asiakkaiden oleskelu järjestetään yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi riittävän väljästi ja asiakaspaikat sijoittuvat riittävän etäälle toisistaan. Momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella annetaan, jos se on yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämätöntä, tarkemmat säännökset kyseistä aluetta koskien ravitsemisliikkeen asiakkaiden oleskeluun ja asiakkaiden sijoittamiseen liittyvistä velvoitteista sekä sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärään liittyvistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan ravitsemisliikkeen kaikilla asiakkailla tulisi olla oma istumapaikkansa pöydän tai sitä vastaavan tason ääressä. Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa ihmisten välisten kontaktien määrää ravitsemisliikkeessä sekä varmistaa, että ravitsemisliike kykenee valvomaan suurinta sallittua asiakasmäärää ja sitä, että asiakkaiden väliset etäisyydet ylläpidetään. Rajoitus ei estä sitä, että asiakkaat hakevat liikkeen ohjeistuksen mukaisesti ruokansa ja juomansa esimerkiksi palvelutiskiltä.

Pykälän 2 ja 3 momentin mukaan ravitsemisliikkeen olisi järjestettävä sisä- ja ulkotilansa rakenteet ja kalusteet sekä asiakkaidensa palvelukäytännöt siten, etteivät asiakkaat altistu tartuntataudin leviämiselle.

Ravitsemisliikkeen olisi huolehdittava erityisesti siitä, ettei sen tiloissa synny tarpeetonta tungosta ja että asiakkaiden saapuminen liikkeeseen toteutetaan tavalla, jossa pidetään asiakkaiden ja seurueiden välillä riittävä etäisyys. Kyseessä olisi ravitsemisliikkeiden yleinen velvollisuus huolehtia siitä, että asiakkaat voivat säilyttää riittävän etäisyyden toisiinsa tai seurueiden tapauksessa toisiin asiakkaisiin. Vaikka ravitsemisliikkeen valvontavelvollisuus ei pääsääntöisesti ulotu liikkeen ulkopuolelle, asiakkaiden ohjeistaminen ja saapuminen liikkeeseen tulisi kuitenkin säännöksen mukaan toteuttaa siten, että riittävät etäisyydet säilyvät.

Se, että rajoitukset ovat koko maassa tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla välttämättömiä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi, on käsitelty edellä jaksossa 4.4. b).

4 §. *Asiakasmäärän rajoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentin nojalla alueittaisesta ja ravintolatyypittäin säädettävästä asiakasmäärärajoituksesta. Kiihtymis- ja leviämisvaiheessa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sosiaali- ja terveysministeriöön saaman arvioinnin perusteella ovat Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Pohjanmaan maakunnat.

Näissä maakunnissa sijaitsevan ravitsemisliikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettua elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, sisätilassa tai sen osassa saisi oleskella yhtäaikaaisesti enintään puolet tartuntatautilain 58 a §:n 2 momentissa tarkoitettusta anniskeluluvan tai rakennussuunnitelman mukaisesta suurimmasta määrästä asiakkaita tai henkilöitä. Edellä mainituissa maakunnissa sijaitsevan muun kuin edellä tarkoitettun ravitsemisliikkeen sisätilassa tai sen osassa saisi oleskella enintään kolme neljäsosaa mainitussa momentissa tarkoitettua määrästä asiakkaita tai henkilöitä.

Rajoitusten välttämättömyyden arviointi kiihtymis- ja leviämisvaiheessa olevissa maakunnissa erityyppisissä ravitsemisliikkeissä on esitetty edellä jaksossa 4.4.c). Perustasolla oleviin maakuntiin ei asiakasmäärän rajoituksia ole välttämätöntä säätää.

5 §. Anniskelu- ja aukioloajan rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin ravitsemisliikkeiden anniskelu- ja aukioloajan rajoittamisesta alueittain ja ravintolatyypeittäin. Leviämisvaiheessa olevassa Pohjanmaan maakunnassa sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä alkoholijuomien anniskelu olisi 1 momentin mukaan lopetettava viimeistään kello 22 ja liikkeen saisi pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 24:stä kello 23:een.

Kiihtymisvaiheessa olevissa Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Kanta-Hämeen tai Pirkanmaan maakunnassa sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä alkoholijuomien anniskelu olisi samoin lopetettava viimeistään kello 22 ja liikkeen, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, saisi pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 24:stä kello 23:een, ja muun liikkeen mainitussa maakunnassa kello 1:stä kello 24:ään. Jälkimmäinen aukioloaika koskeva rajoitus merkitsisi sitä, että näissä maakunnissa ravitsemisliikkeen saisi pitää auki ravitsemistoiminnan asiakkaille kahden tunnin ajan anniskelun päättymisen jälkeen.

Muussa kuin 1 tai 2 momentissa mainitussa maakunnassa sijaitsevassa ravitsemisliikkeessä, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, alkoholijuomien anniskelu olisi 3 momentin mukaan lopetettava viimeistään kello 24 ja liikkeen saisi pitää avoinna ravitsemistoiminnan asiakkaille kello 2:stä kello 1:een. Edellä tarkoitettussa maakunnassa sijaitsevassa muussa kuin edellä tarkoitettussa ravitsemisliikkeessä anniskelu on lopetettava kello 24. Viimeksi sanottu merkitsisi sitä, että perustasolla olevassa maakunnassa aukioloaika ei olisi lainkaan rajoitettu.

Rajoitusten välttämättömyyden arviointi kiihtymis- ja leviämisvaiheen sekä perustason maakunnissa, joissa epidemiaa kuitenkin esiintyy, erityyppisissä ravitsemisliikkeissä on esitetty edellä jaksossa 4.4. d)

6 §. Suunnitelma. Tartuntatautilain 58 a §:n 5 momentissa säädetään kirjallisen suunnitelman laatimisvelvollisuudesta ja suunnitelman esittämis- ja nähtävänäpitämisvelvollisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset velvoitteiden ja rajoitusten toteuttamista koskevan suunnitelman sisällöstä, laatimisesta ja nähtävänä pitämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan suunnitelmassa tulisi ensinnäkin olla kuvaus niistä toimintatavoista, jotka liikkeessä on päätetty toteuttaa asetuksen 2 §:ssä säädettyjen velvollisuuksien noudattamiseksi. Suunnitelmassa tulisi kuvata liikkeen sisä- ja ulkotilat, siinä tulisi olla merkintä tartuntatautilain 58 a §:n 3 momentissa säädetystä suurimmasta asiakas- tai henkilömäärästä sekä kuvaus niistä toimista ja henkilöstölle annetuista toimintaohjeista, joilla tartuntatautilain 58 a §:ssä säädettyt muut velvollisuudet sekä niiden valvonta liikkeen sisä- ja ulkotiloissa toteutetaan. Suunnitelman tarkoituksena on, että jokainen ravitsemisliike selvittää omaa toimintaansa koskevat tartuntatautilain uudet säännökset ja valmistelee omat toimintaohjeensa sekä henkilöstölle että asiakkaille siitä, miten tartuntataudin leviämisen estämistä koskevat toimet toteutetaan.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan suunnitelmassa tulisi olla tieto henkilöstä, joka vastaa liikkeessä suunnitelman noudattamisesta ja 2 momentin mukaan tieto kyseisestä henkilöstä olisi annettava pyynnöstä

asiakkaalle. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että ravitsemisliikkeessä huolehditaan suunnitelman laatimisesta ja ennen muuta tartuntataudin leviämistä estävien toimien noudattamisesta. Valvontaviranomaiset olisivat tarvittaessa ensisijaisesti yhteydessä kyseiseen henkilöön.

Suunnitelman katsottaisiin 3 momentin mukaan olevan asiakkaiden nähtävillä, jos sen tiivistelmä on asiakkaiden nähtävillä heidän tullessaan ravitsemisliikkeeseen, ja siinä mainitaan, että asiakkaalla on oikeus saada suunnitelma pyynnöstä nähtäväkseen. Suunnitelma voi ravintolan omien tarpeiden perusteella sisältää yksityiskohtaisiakin henkilöstölle tarkoitettuja toimintaohjeita. Asiakkaiden tiedontarpeiden kannalta näitä ohjeita tärkeämpää on kuitenkin varmistua siitä, että ravintola on vastuullisesti ryhtynyt laissa edellytettyihin toimenpiteisiin. Suunnitelman saisi myös yhdistää elintarvikelaissa, alkoholilaissa ja tupakkalaissa (549/2016) tarkoitettuihin omavalvontasuunnitelmiin.

6 Pääasialliset vaikutukset

Ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoitusten vaikutuksia on kuvattu hallituksen esityksessä laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 72/2020 vp) ja lisäksi samaa sääntelyä koskevassa hallituksen esityksessä HE 139/2020 vp.

Rajoitukset vaikuttivat vielä kesäkuussa hyvin negatiivisesti ravitsemisliikkeiden toimintaedellytyksiin. Vielä kesäkuun alussa 2020 ravitsemisliikkeiden myynti kotimaisille asiakkaille oli luottokorttidatan mukaan 20-40 % alempi kuin vuonna 2019. Rajoitusten lieventämisen jälkeen myynti oli kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa enää noin 5 % edellisvuotta pienempää. Heinäkuussa rajoitusten poistamisen jälkeen myynti nousi väliaikaisesti hieman yli edellisvuoden tason, mutta sittemmin laski jälleen elokuun lopussa edellisvuoden tason alle. (Suomi, Robert & muut (2020): Koronamittari: Korttimaksujen kasvu pysähtynyt. Nordea 16.9.2020).

Edellä mainittujen luottokorttitietojen yleistettävyyttä koskevalla varauksella voidaan arvioida, että ravintola-ala olisi jo ollut syksyn alussa elpymässä kotimaisen kysynnän osalta. Toisaalta myynti on vuositasolla edelleen noin 10 % pienempi kuin vuonna 2019. Ravintola-alan työllisyydenkään perusteella ala ei ole toipunut kevään ja alkukesän ongelmista: Työllisten määrä oli kesäkuussa yli 10 000 henkilöä ja heinäkuussa yli 5 000 henkilöä edellisvuotta pienempi. Työttömien ja lomautettujen määrä oli syyskuussa 2020 noin 20 000 henkeä.

Koronavirusepidemia on kiihtynyt siten, että yleinen ilmapiiri ja käyttöön otettavat muut suositukset ja rajoitukset (esim. matkailuun) voivat alkaa vaikuttaa ihmisten liikkumiseen ja kulutuskäyttäytymiseen. Tästä seuraa, että eri talouselämän sektorit kärsivät joka tapauksessa vallitsevassa epidemiatilanteessa. Toisaalta täsmällisillä ja kohdennetuilla rajoituksella voidaan myös vahvistaa asiakkaiden luottamusta siihen, että esimerkiksi ravintoloihin on turvallista tulla.

Alkoholin myynti kattaa alv-tietojen perusteella kaikkiaan noin 29 % (noin 1,2 miljardia euroa) ravitsemisliikkeiden liikevaihdosta. Tammi-heinäkuun anniskelumyynti litroina on Valviran tilastojen mukaan ollut noin 41 % edellisvuotta pienempi. Siitä, miten myynti jakaantuu kellonajan mukaan, ei ole olemassa arvioita. Lokakuussa 2020 voimaan tulleet rajoitukset rajoittivat jo valmiiksi erityisesti aamuyön tunteihin keskittyvien ravitsemisliikkeiden (yökerhot, baarit, pubit) toimintaa. Tällaisia ravintoloita on jopa 2000 – 3000. Viidessä kiihtymisvaiheen maakunnassa olevien ravitsemisliikkeiden anniskelun arvo oli noin 62 % koko maan anniskelun arvosta eli rajoitukset koskettavat arvoltaan suurinta osaa alan elinkeinotoiminnasta.

Rajoitukset ovat lokakuun loppuun mennessä olleet voimassa noin kolme viikkoa. Rajoitusten jatkuessa niiden taloudelliset vaikutukset pahenevat ja seurauksena voi olla konkurssiaalto ja pysyviä muutoksia alan toimintaedellytyksiin. Toisaalta nopealla aikataululla tapahtuva uusien säännösten toimeenpano aiheuttaa pahimmillaan suuria toimeenpanokustannuksia ja jopa taloudellisia tappioita peruuntuneiden varausten johdosta. Joka tapauksessa rajoitukset kohdistuvat eri suuruisina eri kokoihin liikkeisiin ja vaikuttavat myös liikkeiden työllistämismahdollisuuksiin.

Ravitsemistoimintaa koskevat rajoitukset vähentäisivät ihmisten, tässä erityisesti nuorten aikuisten, sosiaalisia kontakteja sellaisissa sisätiloissa ja tilanteissa, joissa koronavirustaudin on todettu leviävän tehokkaasti. Niillä olisi siten positiivinen vaikutus epidemian hillitsemiseen. Epidemian kiihtymisen vaiheessa rajoitusten voidaan arvioida vähentävän koronavirustaudille altistumisia ja niistä johtuvia karanteeneja vähintään useilla kymmenillä ja mahdollisesti joillakin sadoilla. Tartuntojen määriä rajoitusten voidaan arvioida vähentävän mainittuna vajaan kuukauden aikana vähintään joillakin kymmenillä.

Rajoitusten positiiviset vaikutukset liittyvät ennen muuta ihmisten terveyden ja elämän suojeluun. Rajoituksilla vältetyt altistukset vähentäisivät ensinnä myös merkittävästi niitä kustannuksia, joita syntyy joukkoaltistusten jälkeen menetettynä työpanoksena karanteenien aikana ja tartuntojen jäljittämiseen liittyvissä kustannuksissa. Tätäkin merkittävämpää on, että yhdessä muiden toimien kanssa rajoitusten arvioidaan omalta osaltaan vähentävän riskejä siihen, että epidemia leviää hallitsemattomasti eri väestöryhmiin. Kiihtymisvaiheen lähestyessä sairaanhoidon resurssit ja hoidosta aiheutuvat kustannukset alkavat jälleen kasvaa ja pahimmissa vaihtoehdoissa tartuntataudin hoitamiseen käytettävät resurssit vaikuttavat koko terveydenhoitojärjestelmän toimivuuteen.

Esityksen edellä mainitut vaikutukset ovat siis suurelta osin yhteismitattomia ja erilaisiin mahdollisiin skenaarioihin perustuvia. Karkeasti voidaan sanoa, että esitetyt anniskelu- ja aukioloaikarajoitukset kohdistuvat taloudellisesti rajalliseen määrään ravitsemisliikkeitä ja niiden työntekijöitä. Nämä negatiiviset vaikutukset lasketaan jopa kymmenissä miljoonissa euroissa ja ne voivat yrityskohtaisesti olla suhteessa huomattaviakin. Vastaavasti ehdotuksen myönteiset taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat lähtökohtaisesti koko yhteiskuntaan ja sen toimivuuteen epidemiatilanteen mahdollisesti kiihtyessä edelleen. Epidemian kiihtymisen estäminen säästää onnistuessaan satoja miljoonia euroja, mutta esityksen mukaisten rajoitusten hyödyksi voidaan tästä lukea vain murto-osa. Kokonaisarviossa myös esityksen taloudelliset hyödyt ylittävät kuitenkin sen kustannukset.

Ehdotus vaikuttaisi ravitsemisliikkeisiin eri tavoin siitä riippuen, onko kyseessä ruokaravintola, kahvila, baari, yökerho tai pääasiassa take away -ruokaa tarjoava ruokakioski.

Kahviloille ehdotus mahdollistaisi edelleen käytännössä normaalin aukiolon, mutta suurin mahdollinen asiakasmäärä voisi olla rajoitettu. Ruokaravintolat voisivat harjoittaa lounastoimintaa ja normaalia tarjoilua asiakkaille myös illan aikana, mutta suurin mahdollinen asiakasmäärä voisi olla rajoitettu. Suurimmat taloudelliset vaikutukset esityksellä olisi seurusteluravintoloiden, pubien, baarien ja yökerhojen toimintaan. Jos anniskelu- ja aukioloaika rajoitettaisiin merkittävästi, sellaisten ravitsemisliikkeiden, joiden liiketoiminta ajoittuu yksinomaan yöhön, toiminta olisi lähes kokonaan estetty.

Alennetun arvonlisäverokannan mukainen ruuan myynti kattaa verotietojen mukaan noin 73 prosenttia koko ravitsemisalalan liikevaihdosta. Lopuista 27 prosentista suurin osa on ollut alkoholijuomien myyntiä. Tämä on tyyppillisesti sellaista myyntiä, joka tapahtuu ilta-aikaan ja yöllä.

7 Voimaantulo ja seuranta

Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.11.2020 ja olla voimassa määräaikaisesti 15.12.2020 saakka.

Valtioneuvostolle on laissa säädetty velvollisuus huolehtia siitä, ettei rajoituksia voida pitää voimassa sellaisilla alueilla tai sellaisissa ravitsemisliikkeissä, joissa se ei ole tartuntatautilanteen vuoksi välttämätöntä. Rajoitusten voimassaolo siten myös ajallisesti rajattava välttämättömään. Asetuksen voimassaolo on rajattu 1½ kuukauteen, joten valtioneuvoston on asetuksen voimassaoloa jatkaakseen tarkasteltava rajoitusten välttämättömyyttä viimeistään joulukuun alussa.